

Rytmik FORUM

Svenska Rytmikpedagogförbundet Dalcroze medlemstidning Nr 2-2009 Årgång 27

SRD

Svenska Rytmikpedagogförbundet Dalcroze

Ordförande har ordet

Nu närmar sig hösten med stormsteg. Plommonen på mitt träd har börjat skifta från grönt till lila. För mig är hösten en slags nystart. Nu är det dags att planera briljanta lektioner, börja träna, sticka tröjor, städa huset och göra andra saker som inte hunnits med tidigare.

Här kommer det nummer av Rytmikforum som inte hanns med i våras. En härlig tillbakablick på årets årsmöte och ett spännande resereportage. Att fylla på med nya intryck, inspireras och återknyta till sig själv kan bli de frön som behövs för en lyckad nystart.

Välkommen till årets aktiviteter med SRD. Kom på höstmötet, kom på årsmötet läs tidningen - skriv och debattera om du vill. Låt oss inspirera varandra!

Rytmikforum ges ut av Svenska Rytmikpedagogförbundet Dalcroze
Ansvarig Utgivare: Camilla Gölstam, ordförande i SRD
Redaktör: Karin Jehrlander
Redaktionen: Lotta Bergil, Francisca Bergman, Annika Gamfeldt,
Camilla Gölstam och Martina Jordan
Tryck: E-print

Skicka insändare artiklar, bilder och synpunkter via e-post till
redaktion@rytmikforum.se. Material på CD eller på papper till
Karin Jehrlander, Rapsodivägen 136, 14241 Skogås
Hemsida: www.rytmikforum.se

Omslagsbild:

Kerstin Lindgren och Benedictus Carling
avtackas efter kurs- och årsmöteshelgen

Foto : Martina Jordan

ISSN 0280 - 6169

9 770280 616000

I detta nummer

Ordförande har ordet 2

Årsmöteshelg 3

Kubaresa 6

Vad är Rytmik? 10

Årets kurs- och årsmöteshelg

hölls på Birka folkhögskola i Jämtland

Kursledare var **da Wind Chi**, d.v.s **Kerstin Lindgren** och **Benedictus Carling**.
Här är några bilder från helgen tillsammans med några ”reflektionspusselbitar” från kursdeltagarna. Samtliga bilder är tagna av Martina Jordan

Brawo...o...o...o...o...o...o!

Vilken träff....!

Vilka underbara människor....!

*Ett stort tack till organisatörerna och till
Kerstin Lindgren och Benediktus.*

*Otroligt roligt att
träffa "gamla" och
"nya" rytmikare och
även Kerstin och
Benediktus förstås!!.*

*Vi träffas, vi möts, vi får, tar, skrattar, gråter (?) och tystnar.
Möten Förståelse Frågor
Några svar, men ...frågorna var mer intressanta.
Gör du så...? Jobbar du med det...? Fanns det där...?
Långa pekpinningar! Trevligt! Och så höga C!*

SÅ MÅNGA MÖTEN MED SÅ MÅNGA TIDER!

MÖTEN MED MÄNNISKOR I TIDEN, MÄNNISKOR FRÅN FÖRR I TIDEN,
FRÅN URTIDEN OCH MÄNNISKOR FRÅN NUTIDEN, KANSKE ÄVEN FRAMTIDEN.
MÖTEN I TID OCH RUM, MÖTEN MED MÄN-I-SKOR
OCH I HATT, KVIN-NOR I FLOR OCH HATT-I-FNATT.

*Härligt att få gå,
att dra och skjuta på.
Att skaka och gnida,
sträcka och vrida*

ETT FÖRHÅLLNINGSSÄTT SOM HANDLAR
OM BEREDSKAP TILL LEK.
JAG GILLAR DETTA!
LEK PÅ SKOJ ELLER SKOJ PÅ ALLVAR!

*De runda fina skålarna, de
ohyggligt starkt vibrerande...
Jag skälver i samklang med
skålarna. Drabbas av klangen och
sjunger med. Tonerna ljuder av
sig själva. Jag följer med i tidlös
förundran över gången... tidens
gång... tidens gong.*

Kuba - Ett slitet paradiset i glasskål

Martina Jordan har besökt Kuba och ger sina synpunkter

Foto: Martina Jordan om ej annat anges

Den vägg eller mur som inte hyllar revolutionen finns inte.

Kuba är som ingen annan plats jag upplevt och de som varit där många gånger säger att de förstår allt mindre. Jag har 1000 bilder i kameran, men ge en helhetsbild av Kuba kan jag inte.

Där råder brist på allt – tandkräm, tvål, plåster, mediciner, kläder, bindor, skor, allt allt allt och samtidigt: ransoneringsvaror delas ut en gång per månad men räcker i en vecka och lönen gör inte mycket till, de flesta kubaner har åtminstone 2-3 arbeten var. De i mina ögon vackra, vittrande husen har inte reparerats på 50 år och de charmiga, knackiga bilarna

rullar stundom på ren viljekraft. Där råder också brist på en rad medborgerliga rättigheter som jag inte skall gå in på här.

Men på Kuba finns också hav och stränder och värme. Musik och dans. Vackra, stolta, starka människor som skrattar mycket och som överlever allt. Kuba har fler läkare, lärare och högskoleutbildade per capita än något annat land i världen men om chansen ges tar man arbete inom turismen. Det ger avgjort mer pengar än vilken högskoleutbildning som helst och framför allt tillgång till den kubanska (och för de flesta kubaner oåtkomliga) turistvalutan pesos convertibles, som motsvarar dollarkursen och som utgör en skiljelinje när det gäller levnadsstandard. Sålunda var väskbäraren på hotellet i Santiago de Cuba inte bara ingenjör men också språklärare med perfekt engelskt uttal. Taxichauffören var gymnastiklärare och sådär kan jag fortsätta att räkna upp. Människorna på Kuba är ofria att göra med sin bildning vad de vill, var de vill och liksom gulfisk i glasskål längtar de ut till det stora, fria havet utan en aning om villkoren där. Det är mycket man får förklara.

Ngoma

Typiskt för den karibiska övärlden är att den består av f.d. kolonier där spanjorer, portugiser, fransmän, briter

Dansaren Jesus förkortar vår bussresa genom att sjunga om en Luxemburgturné som aldrig blev av.

och holländare följt i Columbus fotspår. I många fall hämtades också arbetskraften från Afrika. Kubas ursprungsbefolkning utplånades av spanska kolonisateurer och lämnade inga spår i dansen och musiken, däremot influerades såväl dans som musik till viss del av den spanska kulturen, liksom av omkringliggande öars kultur. Västafrika stod dock för den största influensen och gav upphov till den s.k. afrokubanska dansen, som består av ritdanser tillhörande santeríareligionen med ursprung i Yeruba-land (vid nuvarande Nigeria). Denna dans och musik fördes till Kuba, liksom till övriga delar av den Nya världen, av slavar i början av 1500-talet.

Santería-rit med försångare och slagverkare på batátrummor.

Liksom vår forna asatro innehåller santerian en rad olika gudar – Orishas - som alla representerar vissa naturkrafter och ”männsliga” karaktärsdrag. Till dessa gudar offrar man och ber och till varje gud hör en uppsättning danser, sånger och rytmer, allt integrerat till en oskiljaktig helhet. De flesta afrikanska språk sammanfattar också med ett enda ord dans-sång-trummor – ngoma.

Att santeríareligionen på Kuba kunde överleva 400 år av spanskt/katolskt styre beror på att någon fick idén att kamouflera varje gud med ett liknande katolskt helgon. När slaverna sedan bad till de katolska helgonen bad de i själva verket till sina egna santeríagudar. Tack vare den här manövern är det västafrikanska kulturarvet bevarat, och enligt hörsägen kanske t.o.m. mer levande på Kuba än i dagens Västafrika.

Santeríareligionen må ha överlevt 400 år av kolonialism, men fick problem när revolutionärerna med Castro i spetsen tog över landet i slutet av 1950-talet. En revolution som återoppar folket måste värna om den folkliga kulturen, varför en rad professionella folkdanskompanier startades upp, kompanier som liksom revolutionen firar 50 år i år. Men när det kom till den dithörande religionen blev det problem. Kommunisterna kan ju inte vara religiösa?! Dessutom offrades öns dyrbara getter till gudarna vilket var ett minst lika stort problem. Följaktligen förbjöds santerian under en rad år även om den fortlevde i hemlighet. Idag är många kubaner såväl katoliker som santeriatroende. De går i kyrkan och sedan går de hem och håller sina riter.

Varför folkdans på scen?

Här måste jag göra en omväg runt den ryske balettmästaren Moiseyev som efter att ha besökt bydanser på den sovjetiska landsbygden ägnade resten av sitt yrkesverksamma liv åt skapandet och fulländandet av en ny konstnärlig genre – folkdans på scen. Moiseyev förde folkdansen från byarna till de stora scenerna och skapade en modell för hur detta iscensättande skulle gå till. Denna modell spred sig till många andra länder som i skapandet av en nationell identitet upprättade folkdansensembler i Moiseyevs anda.

Enligt Moiseyev var folkdansen till sin originalform inte publik – den var för enformig, för improviserad, och dess rörelser för små för att synas på håll. För att göra folkdansen publik måste den genomgå balettens stöppform, som för Moiseyev var nyckeln till kreativitet och stommen i all scenisk konst. Ett slags dansernas latin. Klart är att Moiseyev satte det publika kravet, och

Skolbarnen visar mig sina klapplekar.

Hos danskompaniet i Santiago de Cuba

därmed nödvändigheten av baletten som mall, framför kravet på äkthet, d.v.s. en överensstämmelse med den folkdans som han sett folket dansa. Detta leder mig till frågan ”varför dans på scen?” eller ”varför folkdans på scen?” Vad är syftet?

Även om Moiseyev själv endast följde sina konstnärliga ideal för scenframställning, är det svårt att tro att den sovjetiska statsmakten, när den 1934 beviljade honom ett eget folkdanskompagni, inte skulle ha sett vad som måste vara det perfekta propagandaverktyget i en kommunistisk stat – nämligen användandet av folket! Stiliserat eller ej, så är det folket, inte kungar eller tsarer, som iscensätts i Moiseyevs koreografier.

När folkdanskompagnierna på Kuba startades upp av revolutionens ledare kan det inte ha varit i okunskap

om Moiseyev. Vid den här tiden turnerade Moiseyevs dansare världen över och bistod många andra länder i skapandet av nationella folkdansensembler. De kubanska folkdanskompagner jag mötte verkade inte ha lika lätt att framträda utomlands. Det är långtifrån självklart att få tillstånd till en turné och jag såg in i många resignerade ögon på dansare som vid fyllda 30 givit upp hoppet om att under sin tid uppleva förändring. Å andra sidan - hur många svenska folkdansare blir fast anställda på heltid i professionella kompanier? Hur många svenska dansare över huvud taget lever så? De här dansarna sliter tredubbla skift för att ha råd med scenkläder men de lever dansen, fullt ut, och det kan ingen ta ifrån dem. Till detta kommer dansens religiösa grund. Man dansar och sjunger och spelar sin religion och jag kan inte ens föreställa mig detta, att dansa sin tro, sjunga sina gudar och låta kropp och själ förenas så totalt.

Det som jag upplevde som unikt för de folkdanskompagner jag mötte på Kuba är förutom dansens religiösa grund det faktum att folkdansen undgått den stilisering Moiseyev ansåg nödvändig. Den ”balettifiering” som i så många länder, däribland Sverige, präglade folkdansen som sceniskt uttryck, såg jag ingenting av på Kuba. Folkdanskompagniet vi mötte i Santiago de Cuba visade sina koreografier för oss och det jag såg var en dans som trots luftsprång och spänst aldrig tappade sina kvaliteter av tyngd och med gravitationen överensstämmande riktning ned i jorden. Kvaliteter som jag kopplar till folkdans oavsett hemvist och som kontrasterar mot balettens synbara upphävande av tyngdlagen.

Foto: Jenny Helde

Resan

Under den dans- och spelresa jag gjorde till Kuba dansade vi med två statliga, professionella danskompanier, ett i La Havana och ett i Santiago de Cuba. Vi tilldelades varsin dansare att träna med. Till musiken av 7-8 slagverkare och sångare dansade vi afrokubanska gudadanser och liksom i all folkdans så var dansen och musiken ett. Därefter dansade vi de betydligt yngre danserna son och salsa, den senare dansad världen över idag. Jag hade fyra timmar dans om dagen och ofta privatlektioner och trumlektioner så dagarna var intensiva. Däremot var det svårt att gå ut och dansa, i alla fall om man ville dansa mycket salsa och son. Vart jag än kom inleddes kvällen med turistshower, trollkarlar och telepatiska damer och fortsatte med mycket musik som mer liknade disco än den kubanska traditionen. Turismen är viktig...

Trots det upplevde jag ngoma på Kuba. Vi blev t ex inbjudna till en santeriarit som hölls hos en av de unga dansarna som ett led i hans utbildning till präst. Vid en bostad med stampat jordgolv hölls festen, danskompaniets musiker spelade sig igenom gudarnas 208 rytmer och alla på festen sjöng med. Då var jag i Afrika! De trummor som används är batatrummor i tre storlekar som vilar i knäet och spelas i bägge ändar. När vi måste lämna festen för att hinna till våra lektioner återstod många timmar och en ansemlig mängd av den enorma rytmbank musikerna besitter.

Vid sidan av lektionerna letade jag efter sång- och klapplekar för barn vilket inte var lätt eftersom jag borde ha haft tillstånd av staten för att ens få gå in i en skola. Det jag kunde uppbbringa var en ljudinspelning av barnens klapplekar och de texter barnen skrev ned åt mig. Någon tid att lära mig klapplekarna tillsammans med barnen eller att lära dem något svenskt fanns inte eftersom skolan hade flera statliga besök just då vilket omöjliggjorde min närvaro.

Jag har många bestående intryck och upplevelser från Kuba, många av dem på andra plan än musikens. Men det var iögonfallande hur precis alla, från små barn till "tantor" och "gubar", dansade. Att dansa är lika naturligt som att gå eller stå och den rörlighet samtliga förfogar över gör det svårt att tro på att de har något så begränsande som en ryggrad i kroppen. Alla kubaner dansar inte afrokubanskt men salsan som uppkom under 50-talet med tydligt ursprung i den äldre dansen är precis lika mycket folkdans den, i bemärkelsen "dans som dansas av folket". Alla dansar den. En exilkuban beskrev kubanernas förhållande till sin kultur såhär:

Ofta uppkom och utövades de nu kända kubanska rytmerna i de allra fattigaste kvarteren på Kuba. Kanske var det ett sätt att glömma de svåra omständigheter man levde under. Det är livsviktigt med musik och dans för oss kubaner, vi klarar oss inte utan det.

Landskap med skönhet.

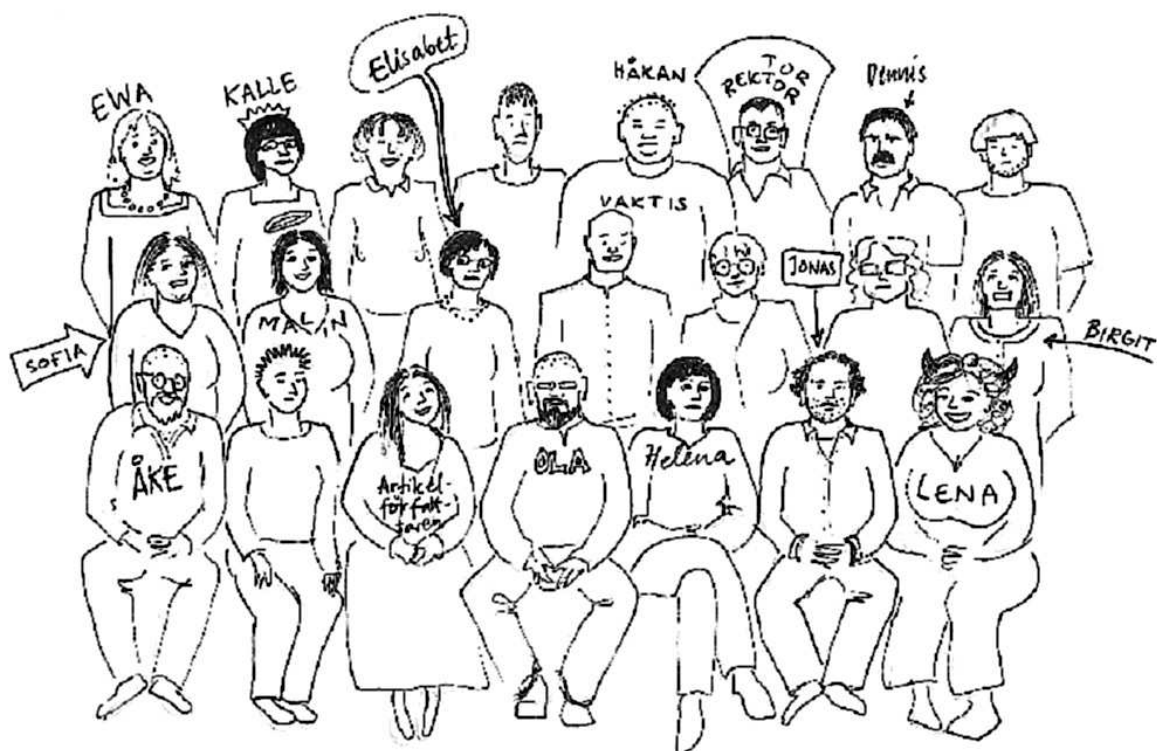
Vad är Rytmik?

Lotta Bergil har talat med sina kollegor för att få reda på vad Rytmik är, i deras ögon.

Nu har jag jobbat i tre år som musiklärare på en vanlig kommunal grundskola i Strängnäs kommun. Jag har inte den stora nåden att kunna använda Rytmikmetoden i någon större utsträckning, utan ägnar två tredjedelar av mina dagar åt instrumentalundervisning, detta i årskurserna 5-9.

Nästa läsår blir dock lite annorlunda. P.g.a. en skolreform i kommunen har jag just blivit övertalig och uppsagd - men ska bli delvis återinsatt. Förutom att ha musik i åk 6-9 ska jag kanske undervisa åk 1-2 i gymnastik (!). Min rektor har tänkt sig att jag kan ha Rytmik på dessa timmar (!!).

Därför behöver jag utvecklas i min pedagogiska gärning. Jag skulle behöva en gigantisk uppdatering av Rytmikmetoden - som jag naturligtvis kunde på mina fem fingrar våren 2004, när jag tog examen.

Vad var nu Rytmik igen?

Eftersom Strängnäs kommun saknar Rytmiktjänster, så är min enda möjlighet att återknyta till ämnet att fråga mina fantastiska kolleger. De äger ju all världens kunskap, och är kloka, intelligenta, smidiga, sociala, pedagogiska och allt upptänkligt gott som ett lärarkollegium kan vara. Hör bara:

Marie "Kalle" Orhammar, engelska/tyska (hon dansade balett i tolv år utan ett spår av musikalitet i kroppen, och fick alltid göra kill-rollen):

- Läran om rytm, rytmisk gymnastik, rytmimme på lekis med slagverk. Lite barnsligt.

Dennis Medin, speciallärare (obehörig tölp, dock med bättre känsla för elever än vi med en halv miljon i studieskulder kan uppbringa):

- Takt (musik).

Birgit Ehn, tyska och hemkunskap (också obehörig men alls ingen tölp eftersom hon är min makes syster och därmed min svägerska):

- Takt, behöver inte ens vara musik, alla behöver inte göra samma samtidigt. Koordination.

Tor Ahlmark, rektor (säger sig värna om det idoga arbetet, medan hans största lycka är skolans glittriga musikalsatsningar):

- En förmåga till följsamhet, att skapa ett harmoniskt rörelseschema.

Håkan Jansson, vaktmästare (vår 125 kg nallebjörn, som aldrig dansar nykter och aldrig, jag säger aldrig, sjunger – förutom att hela orten har hört honom vid ett dussin tillfällen sjunga Briggen Blue Bird av Hull):

- När man rör sig till musik, dans, rytmisk gymnastik, rörelser med instrument.

Ewa Hallberg, kurator (uttrycker sig aningen ekivokt först, men visar sig besitta de mest heltäckande kunskaperna om Rytmik):

- Ett sätt att stimulera sig själv och sin omgivning genom att kombinera musik och rörelse. Passar utmärkt i arbetet med utvecklingsstörda eller barn med annan problematik – även gamla. Mer Rytmik åt skolan! Mer Rytmik åt folket!

Helena Huhta, assistent (rappade "Den blomstertid" häromdagen när alla andra sjöng):

- Afrikansk dans, och lite bonka bonka. Att man rör på sig till olika sorters rytmer.

Åke Carlsson, träslöjd (ursprungligen musiklärare, hängiven multimusikant och morfar med en miljard intressen, dock inte skolan):

- Att ha en rytm i sig, man känner en takt eller känner musik – hur man känner att man ska röra sig till musiken. Taktart.

Ola Johansson, bildlärare (skolans i särklass bästa musiker – vad gör han i en bildsal?):

- Läran om rytm. Att träna takter och rytm.

Malin Krogdal-Billström, svenska, spanska, franska, engelska (vars döttrar leker med mina döttrar – alltså är Malin rakt igenom reko och fantastisk):

- När man låter kroppen vara med i musiken – och att det är takt. Kroppen ska vara med. Och inte toner utan takt.

Sofia Holmer, vikarie (sommartid arkeolog vid Birka, resten av tiden utgrävare av de yngre elevernas IQ-kvaliteter. Tillika dotter till expeditionspersonalen Lena):

- Användandet av rytmer.

Lena Holmer, expeditionspersonal (tror sig vara född under vikingatiden, och ägnar sommarhalvåret åt att gå i hemodlad kjortel med bröstspännen och sova i tält):

- Man rör sig i takt till musiken eller ljuden.

Elisabet Norlander, expeditionspersonal (alla i kollegiet vet att det egentligen är Elisabet som styr hela skolan, rektorn är bara en marionett i hennes klor):

- Takt och ton i kombination. Det är också en känsla.

Som ni förstår är jag nu helt pånyttfödd som Rytmiklärare. Jag ser fram emot nästa läsår med vetenskap om att ifall jag, mot all förmodan, skulle tappa orienteringen i min Rytmik- och musikundervisning, så kan jag bara vända mig till vem som helst i personalen på vår underbara skola. Kvalificerad hjälp finns att få.

Lotta Bergil

Foto: Kjell Jehriander

Bara en sommarbild, från utställning av fågelskrämmor.